

razpoloženje, ko je dobre volje, je Snežnik čudovit, ko je slabe, z njega pihajo hladni vetrovi. Roman v ospredje postavi žensko glavno osebo, ki nosi tudi nekaj avtobiografskih potez Pesjakove.

Luiza Pesjak si je zelo prizadevala postati del slovenskega literarnega kroga, ki je tlakoval pot proti slovenski narodni in kulturni emancipaciji. Žal recepcija njenih del ni bila čisto taka, kot bi si jo zaslužila. V dobro stoječi meščanski družini rojena, vzgojena po nemško in francosko, je slovenski jezik zares odkrila šele po poroki in rojstvu otrok v šestdesetih letih 19. stoletja. Vse to je botrovalo k temu, da je pisala drugače, kot njeni pisateljski sodobniki. Faksimile z vsem spremnim besedilom Urške Perenič nam omogoča, da na novo spoznamo Luizo Pesjak in (idealizirano) življenje na slovenski graščini v tistem času.

Podobno bi lahko na novo osvetili mnoge druge osebnosti iz slovenske literarne zgodovine, ki trenu-

tno nimajo svojega mesta na slovenskem Parnasu, podobno je tudi v narodni zgodovini. Včasih se zdi, da so bili kanonizirani zgolj moški Kranjci iz slovenskih kmečkih družin. Ženske, tisti, ki so pisali tudi v drugih jezikih, pisatelji iz drugih slovenskih pokrajin (še bolj tistih, ki so danes ostale za državno mejo), slovenski izseljenci in drugi, žal še danes prevečkrat obstajajo ob strani, tako na raziskovalnem področju kot v šolskih kurikulumih. Tudi v Celju smo imeli vrhunske pisatelje, ki pa se v slovenski narodni zavesti niso uspeli postaviti ob bok pisateljskim imenom, kot so Jurčič, Kersnik ali Župančič, tukaj mislim npr. na Antona Novačana, Vladimirja Levstika ter Frana Roša. Ponovno izdajanje njihovih del je vsekakor eden izmed načinov, kako lahko počastimo in populariziramo te avtorje, kakor je Antika ponovno izdala Wambrechtsammerjine *Celjske grofe* in Kočvarjega *Mlinarjevega Janeza*.

Urh Ferlež

Volilni program ali Šprinca Marogla¹

Narod – politika – država: idejnopolitični značaj strank na Slovenskem od konca 19. do začetka 21. stoletja. Uredila Jurij Perovšek in Mojca Šorn. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2020. 360 strani. (Zbirka Vpogledi; 23)

Priznajmo – od devetdesetih let prejšnjega stoletja dalje se nam je zloženka politična zgodovina, čeprav označuje eno od osrednjih področij zgodovinopisja, zdela malodane psovka. Odkrivali smo zgodbe do včeraj spregledanih malih ljudi, hlata-

¹ Občinska uš – odločevalka v Butalcih Frana Milčinskega: »Tepanjčani pripovedujejo, da redé v Butalah občinsko uš, in kadar volijo župana, sedijo bradači okoli mize, nanjo deno občinsko živinče, in v čigar brado zleze, ta je župan.«

li za »počlovečenjem« svoje, v preteklosti preveč »osebnostim« in »idejam« zavezane, vede in zane-marjali dejstvo, da je medtem tudi razvoj preučeva-nja politične zgodovine ubiral neke nove, sodobnej-še poti. Čas pa je tekel in naenkrat smo se zavedeli, da je v času »prej« (pred 1991) tovrstne raziskave diktiralo in omejevalo načelo, da so klasične stran-ke in parlamentarno politično življenje itak nekaj preživelega in preseženega, po tej letnici pa smo se jih otepali, ker smo več vsebine prepoznavali v bolj življenjskih temah. In ostali (kljub doseženi suverenosti in posvojeni kulturi parlamentarizma) brez poglobljenega pregleda zgodovine političnih strank na Slovenskem.

Zbornik, ki je pred nami, je materializacija razi-skovalnega projekta Inštituta za novejšo zgodovino, v njem pa objavlja ducat avtorjev, ki predstavijo prerez skozi skoraj 120 let slovenske strankarske politike. (So)urednik Jurij Perovšek v uvodnem poglavju (Idejnopolitični in socialnogospodarski pogledi meščanskega tabora od devetdesetih let 19. stoletja do druge svetovne vojne na Slovenskem) izčrpno in sistematično poda splošni pregled for-miranja in razvoja klerikalnega in liberalnega strankarskega življenja in politike med Slovenci od ustanovitve Katoliškega političnega društva (1890) do predvečera 2. svetovne vojne. Ker so si na in-štitutu v svojem projektu zadali za cilj obravnavo vseh treh nosilnih političnih usmeritev – klerikalne, liberalne in marksistične, je za pregled slednje do druge svetovne vojne poskrbela Vida Deželak Ba-rič (Oris idejnopolitičnih in socialnogospodarskih usmeritev marksističnega tabora v letih 1896–1941), Filip Čuček (Nemški politični subjekti na Sloven-skem v avstrijski ustavni dobi) pa se je posvetil orisu političnega življenja in organiziranosti »nemške-ge tabora«, ki je bil v različnih slovenskih deželah različno zastopan in zatorej tudi različno vpliven.

Bojan Godeša v svojem prispevku Raznolikost idejnopolitičnih in socialnogospodarskih pogledov v Osvobodilni fronti, obdela »poenotenje« pogledov med raznolikimi gradniki OF, s čimer je bila tla-kovana pot v monopolizacijo političnega prostora, kar podrobneje popisujejo Aleš Gabrič, (Od poli-tičnih strank do ene same stranke), Zdenko Čepič (Politika Zveze komunistov Slovenije v osemdesetih (izbrane teme)) in Damijan Guštin (Organizacija ZKJ v JLA o poglavitnih vprašanjih državnega in

idejnopolitičnega sistema v času razpadanja Jugo-slavije (1986–1990)).

Druga polovica prispevkov je posvečena obdo-bju obnove strankarskega političnega življenja, ki je nastopilo po »sestopu« starih sil z oblasti, njihovi demontaži in reciklaži z novimi imeni ter bolj civiliziranimi programi. Med njimi je bila prava zgodba o uspehu nekdanja mladinska organizacija, z njo in njenimi nasledniki se ukvarjata Marko Zajc (Pragmatični, skeptični, drobnjakarski: ide-ološka in programska izhodišča ZSMS/ZSMS-LS v letih 1989–90) in Tjaša Konovšek (Formiranje Liberalne demokracije Slovenije in njene politike (1992–1996)), svoje mesto v zborniku pa je dobila tudi stranka, ki je v začetku sicer mnogo obetala, a so jo volivci sčasoma »spregledali« in po začetnih mandatih (1992, 1996, 2000, 2004, 2008) obsodi-li na zunajparlamentarni status (2011 in 2014) ter jo šele v popolnem obupu nad volilno ponudbo na zadnjih volitvah (2018) spet poslali v DZ (Jurij Hadalin, Brez dlake na jeziku: idejnopolitični in so-cialnogospodarski koncepti Slovenske nacionalne stranke v prvih 15 letih njenega delovanja).

Tudi razloge za odčaranost SNS in drugih strank na slovenskem političnem prizorišču skušata poi-skati in analizirati Jure Gašparič in Simona Kustec (Stabilna nestabilnost ali idejnopolitični (ne)značaj slovenskih strank 1992–2018). Avtorja izhajata iz politikom in strankam izrazito nenaklonjenega slovenskega okolja, ki sicer deli splošno prepriča-nje, da sta oblast in politika preveč odtujeni od ne-posrednega »potrošnika«, se pa kljub temu vedno znova pusti zvleči v igrice levih in desnih, belih in rdečih ter partizanov in domobrancev, pri čemer (ne)vede spregleda igro moči, ki je skupna igralcem z vsega političnega spektra med levico in desnico. Programi so več ali manj podobni – vključeval-nost, gospodarski razvoj, zavezanost idejam EU, ekologiji ter visokemu javnemu standardu (šolstvu, zdravstvu, socialni), sicer jih pa volivci itak ne berejo (preveč natančno).

Aleksander Žižek